

***Петро Чернега,
доктор історичних наук, професор,
академік Академії наук вищої освіти
України, завідувач кафедри етнології
Інституту історичної освіти
НПУ імені М. П. Драгоманова***

Багато проблем мої колеги вже порушили. Проте я хотів би більше зупинитися на питанні про причини того, що трапилось на Донбасі. Розумієте, ілюстрація фактів подій

у Маріуполі розкриває правду, яку ми знаємо з телебачення. На мою думку, варто розкрити причини цього всього, що сталося. Колеги, ви знаєте, що коли Бісмарк об'єднав численні дрібні державні утворення в Німеччині, то він сказав: дайте мені хороших вчителів, і я побудую державу. І він її побудував. Залізною рукою, авторитарними методами. Пан Головаха їх заперечує. Але ж у нас війна: кризова ситуація; в демократію грати, я думаю, не потрібно. Розумієте? Гоголь казав відносно чиновників: «Каждый чиновник должен исполнять свой долг». У нас теж кожен чиновник, влада, повинні виконувати свої обов'язки. Вони їх не виконують. Сьогодні влада (верховна, політична, культурно-освітня) має все робити, щоб зруйнувати міфи про братську єдність з Росією, про великий російський світ, які отруїли нашу національну свідомість, які розмивають нашу ідентичність. Ми продовжуємо говорити про якесь добросусідство з агресором, що вбиває наших дітей; торгувати з ним, виконувати різні економічні проекти. Але ж вони захоплюють наші території! Це ж безглуздя й зрада національних інтересів.

На мій погляд, нам необхідно змінити структуру, форму, зміст вищої освіти, починаючи з дитячих садків і до вузів. А в нас все залишається без змін: майже радянська система освіти, формування навчальних планів тощо. Міністр освіти Квіт, ніби висуванець «майдану», викидає українське мистецтвознавство, історію української культури, етнологію й фольклористику з навчальних планів вишів. Це дисципліни, які формують національну свідомість, політичну культуру, зрештою, формують патріотів України. У нас до сих пір всесвітня історія домінує. Для чого нам всесвітня історія у таких великих обсягах потрібна? Ми знаємо добре історію Франції (навіть інтимні аспекти життя їхніх королів — з ким спав і скільки дітей народив). Проте своєї історії й культури наша молодь не знає, а обране майданом керівництво міністерства вважає, що й не треба знати. Насправді, нам не потрібно стільки багато годин на всесвіт-

ню історію, на методику, яка сьогодні у вузах домінує. Нам треба глибокі знання з нашої історії, яка б виховала любов до рідної землі, до прадідів; знання, які б допомогли молоді усвідомлювати себе на цій землі своїми людьми. Добре усвідомлюють себе поляки, правильно сказала пані Галина Корбич. Прикро лише, що вони забули про три поділи Польщі і забули про тисячі польських вояків, знищених Сталінім.

Наступне, що я хотів би сказати: необхідно наповнити навчальний процес скрізь — у школах і вузах — оцим національним, етнічним змістом. У нас, наприклад, в педагогічному університеті на етнологію виділяється (Володимир Борисович знає) десь вісім лекцій (на всю етнологію). На семінари взагалі нічого немає, абсолютно відкидається з волі Міністерства освіти така важлива дисципліна (про це професор Кушнір з Одеси теж говорив). Зате методика домінує, скрізь суцільна методика, якесь шкідництво. Історію середніх віків ми свого часу вивчали в університеті Шевченка

один семестр, а зараз — по два-три семестри. Розумієте, чому такі акценти: щоб на вивчення своєї етнічності не давати годин! У вузах кадрова політика застаріла, вона меркантильна. Як же ми за таких умов досягнемо єдності? Щоб досягти єдності нації, необхідно формувати свідомих громадян-патріотів на основі рідної історії й культури. Єднається нація на чому? На основі спільної ідентичності. Адже Драгоманов правильно сказав щодо заклик Маркса до пролетарської солідарності: «Найкраща солідарність — це є нація». Солідарна нація все витримає: і збереже державу, і захистить свою рідну землю. На цьому необхідно наголошувати.

Вважаю, що і на Донбасі, і, звичайно, по всій Україні потрібне кадрове оновлення. А головне: необхідна велика політична воля керівництва, велика політична воля. Я не згоден з Іваном Драчем, який колись на з'їзді «Народного Руху» заявив про закон клубка: мовляв, скільки росіяни намотували нас на колесо, стільки ми тепер будемо розмотуватися. Неправда! Чехія проблему національну вирішила за десять років. Польща за короткі терміни ополячила українців. Бісмарк, коли прийшов до влади, то у Німеччині панувала французька мова, він дуже скоро змінив мовну ситуацію. Розумієте, потрібна воля, воля і рішучість, з боку керівництва послідовність у проведенні політики українізації. Нам необхідна нова українізація: динамічна, мобільна, наполеглива. Звичайно, з урахуванням регіональної специфіки, але не можна абсолютизувати цю специфіку. Хтось із присутніх сказав про «культурну невідповідність»: рахуватись з культурою переселенців, з їхньою специфікою. Друзі мої, ну вони ж не папуаси, вони ж в Україні — на українському Донбасі — вирости. Етнографи фіксують тут матеріальну й духовну культуру у населення Донбасу, що й у решти жителів України: як співали українські пісні, їли сало і пили горілку, так і тепер роблять. Вони — носії нашої культури, а нам розповідають про «культурну невідповідність», нас закликають тут: дай їм іншу культуру. Та

не треба такого! Вони просто глибше засвоїли радянсько-російські ідеологеми, у полоні яких і досі перебувають, просто обрусіли. Якось жінка з Донбасу по радіо каже: «А я й не знала, що мої батьки з Сумської області». Вони, сучасні мешканці Донбасу, не знають, що їхні батьки з Вінниччини, з Волині, з Полтавщини. Вони настільки інформаційно й культурно дезінформовані, що дехто і справді повірив, що нібито вони не українці. Нам потрібна хороша державна інформаційна політика! Ось що треба робити владі на Сході!

Ганна Скрипник: Дякую, пане Петре. Все те, що Ви говорите — щира правда! На владу потрібно тиснути, щоб дерусифікувати інформаційний простір в Україні. Потрібно також посилити патріотичну складову освітньої системи, адже тільки через освіту молоді, як Ви слушно зазначали, можна сформувати нову генерацію — людей нового світогляду.

Ганна Скрипник: Запрошую до слова фахівців з Інституту економіки та прогнозування НАН України Ольгу Балакіреву і Ірину Локтеву.